

•••
Vervolg van blz. 13

PETER ADRIAENSSENS OVER DE PIJN VAN SLACHTOFFERS

partner, kinderen, job gevonden hebt.

Het gekwetste kind vindt gelukkig vaak een plek in een volwassen lijf dat er goed tracht voor te zorgen. Enkele mannen getuigen dat het voor-

al goed gaat met hen als ze bezig zijn met sporten, vrienden ontvangen, vrijen, familieman zijn. Maar dat lichamelijke klachten en sombere herinneringen vooral terugkomen als ze zichzelf verwaarlozen, wat rondhangen, te veel op automatische piloot het leven laten lopen zoals het loopt. Herstellen is teamwork: je gedachten, je lijf, de mensen die het verschil maken: die ploeg moet je wakker houden in het leven van 'en nu?'.

INCESTFAMILIE

Waar waren de ouders? Het is een pijnlijke vraag. Zelf vind ik het beste initiatief wat in Nederland door toenmalig minister Rouvoet werd besteld: onderzoek hoe het komt dat in de jaren tachtig en nadien, waarin al zoveel georganiseerd werd rond jeugdbescherming, kindermishandeling, ouder-schapsbegeleiding, niet kon worden vermeden dat er zo massaal gezwegen werd. Waarom faalde alles? Wat me pijnlijk verraste als commissielid, is hoe Vlaanderen als een steekvlam wakkerschoot toen in de week na de 'zaak-Vangheluwe' tweehonderd slachtofferverhalen binnenliepen. Plots had iedereen een mening, de schande moest worden uitgeroeid. Er is zo weinig collectieve schaamte voor wat wij niet zagen. Wij, wees gerust, mezelf inbegrepen, en iedereen die actief was in de domeinen waar ik werkte. Het zijn de slachtoffers die zich toen, en hopelijk morgen ook nog, kenbaar maakten. Vierhonderdvijfenzeventig is een lang woord, maar ze openen onze ogen voor het onrecht dat — ook vandaag

De gevoelens uit het verleden: schaamte, schuld, vernedering, ineens zijn ze daar met kracht, en vooral met de woede van het kind voor wie niemand opkwam

nog — volledig togedekt onder ons leefde. Vertrouwen centra hadden geen meldingen over misbruik in de kerk, op hier en daar een dossier na. En hebben we niet met zijn allen telkens gelachen als een boek verscheen met als titel *Kom eens naar mijn kamer*, of als een stand-upcomedian dat nogal goedkoop gebruikte om een lach te oogsten. Eén getuigenis wil ik daar toch over aanhalen, omdat ik de stomp in mijn maag toen volop voelde. Een man vertelde hoe hij erin slaagde jarenlang voor iedereen geheim te houden dat hij het slachtoffer was van een priester. 'Het ergste is dat er ook nog eens mee gelachen wordt. Vorig jaar nog, we gingen met een groep vrienden op weekend naar de Ardennen. Wandelen, samen ko-

Hebben we niet met zijn allen telkens gelachen als een boek verscheen met als titel 'Kom eens naar mijn kamer'?

ken. Aan tafel gebeurt het ineens, er wordt over en weer geplaagd, iemand zegt mij: "Kom jij maar eens naar mijn kamer, jongen!" Hilariteit alom. Ik glimlach, dat heb ik wel geleerd, ik voel meteen mijn maag, ik weet dat dan, ik moet meteen naar het toilet, braken en huilen. De klootzakken, hoe kunnen ze. Maar ja, ze weten van niks, het is niet slecht bedoeld. Ik moet maar niet zo gevoelig zijn. Ik ken dat, ik weet hoe ik dat heftig wenen snel weer kan stoppen. Adem inhouden, neus dichtknijpen, ik snok enkele keren, dan is het over. Een blik in de spiegel, alles oké? Dan het toilet uit, ik kom de kamer in... met een grap! Lawaai maken, humor, humor, zo dood als het in mij is, zoveel lawaai maak ik. Niemand heeft iets door.'

Ik voelde me zo betrappt toen hij dit vertelde. Ineens besef je dat je er zelf ook vaak om gelachen hebt, of het zinnetje gebruikte. Of denk je aan cartoonisten die lang voor het publieke debat spottend naar misbruik door priesters verwezen. Er werd wel degelijk over gepraat, getekend, gelachen. Zonder stil te staan bij de vraag: als we dat allemaal kennen, dan heeft het dus met realiteit te maken. Doen we daar dan wat aan? Doorheen de verhalen die we mochten lezen van honderden slachtoffers groeide het besef bij de leden van de commissie dat het een leugen was dat seksueel misbruik in de kerk 'doodgezwegen werd'. We wisten het met zijn allen, en erger nog, in veel verhalen staat te lezen dat een ouder ingelicht werd, en later een partner, een vriend. Of dat er uiteindelijk een brief naar dader of overste werd gestuurd. We zijn met zijn allen een incestfamilie. We hebben gehoopt dat het 'bij wijze van spreken' was, en liefst de andere kant uitgekeken. Nadat vrouwenbewegingen het geweld tegen vrouwen in beeld brachten, na de strijd tegen kindermishandeling, nadat de witte beweging de strijd tegen verdwijning en misbruik van kinderen op de agenda zette, planten de getuigenissen van duizenden mannen in Nederland, Ierland, Zwitserland, Oostenrijk, Duitsland, en nu ook België, het seksueel misbruik in de kerk en het misbruik van mannen in ieders bewustzijn. Het fantastische werk dat slachtoffers van de kerk vandaag doen, is ons te leren hun mensenrechten te respecteren. Onze collectieve schaamte, het besef dat we dit niet eerder zo gevoeld en willen weten hebben, brengt ons in crisis, we weten niet goed welke kant best uit. Komt er iets beters uit voort?

PARTNERSCHAP

De opdracht ligt nu bij ons allen om ons schaamtegevoel tot erkenning te maken. De kerk zal de eerste moeten zijn, ze kan niet te lang op de rand van de krater lopen. Wie nu geen erkenning kan geven, wie zich verschuilt achter advocatentrucs, schendt de rechten van de mens. Niets minder. Durft ze de wandeling aan in haar eigen diepe dal? Handelt ze streng en rechtvaardig als het om haar daders gaat en geeft ze erkenning? Pakt ze haar structuren aan waarbinnen een wildgroei van machtsmisbruik ontstond en zal ze bijdragen tot het versterken van een internationale norm voor mensen die omgaan met mensen: geen seksueel misbruik meer, geen mishandeling meer? Niets, ook niet 'een lichte vorm',

ook niet 'het was maar oppervlakkig bedoeld'. Nooit. Het is absoluut noodzakelijk.

'Overlevers' hebben een groot probleem: ze moeten praten met mensen die het niet meemaakten. Iedereen heeft een beeld in gedachten hoe dat zou zijn, als je misbruikt wordt. Maar het beeld van wie het nooit heeft meegemaakt, klopt totaal niet met dat van de andere groep. Die kloof speelt ook in het debat over 'het beste antwoord' op misbruik in de kerk. Een commissie, justitie, onafhankelijk of parlementair... ineens realiseren veel mensen zich dat we ernstig tekortschoten tegenover medeburgers en willen we zo graag iets voor hen doen. Er zijn argumenten voor ieder voorstel. Maar seksueel misbruik is de ziekte van de stilte, van medeplichtig niets doen, weten en het niet geweten willen hebben. Op het moment dat die vicieuze cirkel doorbroken wordt, dreigt paranoia. Want hoe weten we nu of alle geheimen aan het licht gekomen zijn, of wie meedoet te betrouwen is, welke andere onzichtbare trucs nu op de loer liggen? Als voorzitter was ik overtuigd er stevig werk van te zullen maken, 'onafhankelijk', met een sterke ploeg. Dit werk lag in de lijn van andere slachtoffergroepen waarmee ik werkte: op het vertrouwenscentrum, bij Zuster Jeanne Devos in India, met illegale vluchtelingenkinderen, met jongeren in de jeugdgevangenis. En dat dit in samenwerking moest met justitie, uiteraard. Maar wel op één grote voorwaarde: op het tempo van het slachtoffer. Wie het stuur van zijn leven ontomen werd, wie als kind leerde dat autoriteiten (de leraar, pastoor, beste vriend, geacht familielid) lief zijn waar anderen bij zijn en oncontroleerbaar gevaarlijk in een situatie van een op een, die mag je niet opnieuw afhankelijk stellen van wat het ook is: commissie, justitie, beleid. Je moet expertise aanbieden als partnerschap.

'BESTE OPLOSSINGEN'

Ieder die meende voor het goede doel te gaan verteert nu het collectieve falen, waar de oorlog tussen de 'beste oplossingen' de dozen met dossiers letterlijk heen en weer doet vliegen van de ene beste naar de andere beste oplossing. Slachtoffers zijn opnieuw kind van de rekening, moeten luisteren en wachten, hebben misschien geluk, maar riskeren veel meer nieuwe stilte. Weer splitsen, weer je hoofd dat redelijk moet zijn, je gezin kalmeren 'het gaat nu wel, het belangrijkste is toch gezegd'. Moet alles straks weer naar het archief van het lijf? Wat nu meer dan duidelijk wordt, is wat ons ontbreekt: een onafhankelijke slachtofferbeweging is naar mijn gevoel essentieel. Als zij zich organiseren, ontstaat een partner in het debat. Het tegengif voor de gevolgen van seksueel misbruik is transparantie (toon wat je doet, maak controleerbaar wat gezegd wordt), en groepswork (vermijd dat beslissingen door een paar mensen worden genomen). De logische vertaling daarvan is de participatie van een slachtofferbeweging, mensen die èn slachtoffer geweest zijn èn kritisch meedenken. Auteur Roel Verschuieren verwijst ernaar in *Morgen is van mij*; wat hij schrijft, is voor mij de schakel die we misten. Slachtoffers die ons de ogen openen, en meetimmeren aan de 'exit', weg uit de verhalen.

Als hulpverlener zie ik natuurlijk toch een plaats voor ons, maar wel in een evenwichtige positie. Pas als slachtoffers als groep gelijkwaardig vertegenwoordigd zijn, zijn al de nodige spelers present: justitie, een structuur die zich richt op erkenning vanuit de kerk, slachtoffers en de politieke wereld. Als deze vier samen zitten, en via debat een werkvorm vinden die voor allen aanvaardbaar is, is de basis gelegd voor een centrum of team dat eindelijk de dossiers kan aanpakken zoals het hoort. Met respect en op het tempo van elk afzonderlijk slachtoffer.

'Morgen is van mij. Een antwoord op seksueel misbruik in de Kerk' van Roel Verschuieren verschijnt op 21 september bij uitgeverij Lannoo.

